

Monika Czerepowicka, Iwona Kosek

Ogólnopolskie sympozjum naukowe
z cyklu "Perspektywy współczesnej
frazeologii polskiej", Poznań 23
października 2012

Prace Językoznawcze 14, 309-311

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe z cyklu „Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej”, Poznań 23 października 2012 r.

Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe z cyklu „Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej”, choć odbywa się co dwa lata, zdążyło już na trwałe wpisać się do kalendarza konferencyjnego. Pierwsze spotkanie miało miejsce cztery lata temu. Tegoroczne, podobnie jak w latach ubiegłych, organizowane było przez Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu – Zakład Frazeologii i Kultury Języka Polskiego oraz Pracownię Leksykograficzną. Temat obecnego, III sympozjum, brzmiał: „Między teorią a praktyką leksykograficzną”; poprzednie dotyczyły teorii frazeologii oraz zjawiska wariantywności.

Jako pierwsza, w imieniu organizatorów, głos zabrała Anna Piotrowicz, przypominając zebranych tradycje poznańskiej szkoły frazeologicznej. Na sali nie zabrakło jej twórcy, prof. Stanisława Bąby, który wygłosił słowo wstępne. Przybliżył w nim temat przewodni tegorocznego spotkania. Była nim frazeografia, czyli dział leksykografii, obejmujący zasady opisu leksykograficznego frazeologizmów. Jako pierwszy z referentów wystąpił Mirosław Bańko z Uniwersytetu Warszawskiego. W swoim wystąpieniu zatytułowanym „Za mało czy dość? Dylemat leksykografa w dobie rewolucji informacyjnej (na przykładzie słowników frazeologicznych)” przywołał i zestawił zasady opisu leksykograficznego w najnowszych słownikach frazeologicznych (m.in. w kompendiach: M. Czeszewski, K. Foremniak: *Ludzie i miejsca w języku. Słownik frazeologizmów eponimicznych*. Warszawa 2011; S. Bąba, J. Liberek: *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*. Warszawa 2002; W. Chlebda: *Biblizmy*. [W:] *Podręczny idiomatykon polsko-rosyjski*. Nr 5. Opole 2010), wskazując na jeden z podstawowych problemów opisu jednostek wielosegmentowych, a mianowicie ich identyfikację. Zauważył także, że przyszłość leksykografii, w tym również frazeografii, należy do nośników i mediów elektronicznych.

Następnymi mówcami byli Piotr Żmigrodzki i Katarzyna Węgrzynek (trzecia współautorka referatu, Renata Przybylska, pozostała wśród słuchaczy) z Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie, którzy przedstawili „Zasady opisu związków frazeologicznych w *Wielkim słowniku języka polskiego PAN*”. Referenci zwrócili uwagę na podstawowe problemy metodologiczne w opisie frazeologizmów, takie jak: granice jednostek frazeologicznych, zwłaszcza w kontekście kolokacji; jednostki nieciągłe a struktury składniowe; miejsce neosemantyzmów, indywidualizmów, terminów i quasi-terminów w leksykografii ogólnej. Podkreślili, że w *Wielkim słowniku...* przyjęta została definicja jednostki leksykalnej zaproponowana przez Macieja Grochowskiego, dzięki której udało się wypracować jasną procedurę identyfikacyjną jednostek frazeologicznych.

Następnym referentem był Wojciech Chlebda z Uniwersytetu Opolskiego. W wystąpieniu „O przekształcaniu słowników (frazologicznych): casus opolski. *Podręczny idiomatykon polsko-rosyjski versus Polsko-rosyjski słownik par przekładowych*” postawił pytanie o granice przekształcania słowników. Autor zestawiał dwa słowniki drukowane, notujące w przybliżeniu ten sam materiał, jednak według różnych zasad. Pierwsze opracowanie stosuje układ tematyczny, drugi – alfabetyczny. Zmiana układu haseł przyczyniła się do „zwiększenia masy hasłowej” (W. Chlebda) z ok. 14 tys. haseł w *Idiomatykonie* do ok. 28 tys. haseł w *Słowniku par przekładowych*. Inne konsekwencje zmiany makrostruktury słownika to m.in. usamodzielnienie jednostek jednowyrazowych (które stały się oddzielnymi hasłami) oraz przekształcenie słownika przekładowego w definicyjno-przekładowy.

Następnie głos zabrała Alicja Nowakowska z Uniwersytetu Wrocławskiego. W wystąpieniu zatytułowanym „Sfrazeologizowane konstrukcje porównawcze w polskiej frazeologii” zestawiała sposób opisu leksykograficznego porównań na przestrzeni ponad stu lat. Pierwszym z omówionych przez referentkę opracowań był *Słowniczek frazeologiczny. Poradnik dla piszących* Antoniego Krasnowolskiego z 1889 r., następnie: *Słownik frazeologiczny* Stanisława Skorupki (1967–1968), *Wielki słownik frazeologiczny* Piotra Müldnera-Nieckowskiego (2003) oraz *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego PWN* (w trakcie prac).

Kolejny referat wygłosiła Iwona Kosek z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie pt. „Paradygmatyka zwrotów frazeologicznych – problemy opisu leksykograficznego”. Podkreśliła, że opis frazeologizmów powinien być analogiczny do opisu leksemów i w związku z tym powinien uwzględniać ograniczenia paradygmatu, schemat zdaniowy oraz funkcje składniowe jednostek. Przywołane przez referentkę grupy przykładów uwidocznily, z jednej strony, ograniczenia dające się uogólnić, wynikające z realizacji pozycji podmiotu w schemacie stworzonym przez zwrot, z drugiej – jednostkowy charakter ograniczeń fleksyjnych poszczególnych jednostek frazeologicznych.

Kolejny referent, Piotr Müldner-Nieckowski z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, przedstawił „Elementy frazeologicznej bazy danych”. Projektowana baza elektroniczna ma powstać w powiązaniu z istniejącym już *Wielkim słownikiem frazeologicznym* prelegenta. Z uwagi na swój relacyjny charakter narzędzie to wprowadzi zarówno nową jakość w dostępie do danych, jak i przyczyni się do rozbudowy słownika.

Po wygłoszonych referatach otwarto dyskusję, w której kolejno głos zabrali: M. Bańko, P. Żmigrodzki, T. Zgółka, P. Müldner-Nieckowski, R. Przybylska, P. Fliciński, Walczak, W. Chlebda, S. Bąba, A. Nowakowska oraz G. Dziamska-Lenart. Wystąpienia dyskutantów dotyczyły przede wszystkim problemu relacji system – tekst i jej odbicia w słownikach oraz problemów szczegółowych, m.in. kwestii opisu sfrazeologizowanych fraz współrzędnych.

W drugiej części sympozjum (w sesji popołudniowej) wystąpili kolejno: Piotr Fliciński, Jolanta Ignatowicz-Skowrońska oraz Beata Jezierska. Piotr Fliciński z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w referacie „Frazeologiczny indeks rozgałęziony jako środowisko badań nad wielokształtnością związków idiomatycznych” prezentował tworzoną przez siebie bazę wystąpień frazeologizmów (jej założenia oraz elementy zebranego materiału), która ma służyć badaniom nad wariantywnością związków frazeologicznych. Indeks obejmuje zarejestrowane w tekstach i korpusach różne postaci związków, prezentowane przez referenta na przykładzie m.in. wyrażenia *achy i ochy* oraz zwrotu *przenieść się na łono Abrahama*.

Ostatnia część obrad poświęcona była zagadnieniom bardziej szczegółowym. Referat Beaty Jezierskiej z Uniwersytetu Adama Mickiewicza – „Makro- i mikrostruktura frazeologicznego słownika przekładowego w świetle polskiej praktyki frazeograficznej (na przykładzie *Polsko-francuskiego słownika frazeologicznego* Leona Zręby)” – dotyczył wybranych problemów opracowywania frazeologicznych słowników dwujęzycznych. Przedmiot wystąpienia Jolanty Ignatowicz-Skowrońskiej z Uniwersytetu Szczecińskiego stanowiły natomiast problemy związane z opisem motywacji związków frazeologicznych zawierających komponent *kapelusz*. W dyskusji po referatach, w której głos zabrali R. Przybylska, P. Żmigrodzki, J. Liberek, P. Fliciński, G. Dziamska-Lenart, zwrócono uwagę na trudności i niejasności w ustalaniu etymologii i motywacji związków frazeologicznych (część uczestników dyskusji prezentowała pogląd, że frazeologizmy nie posiadają motywacji) oraz na problemy leksykografii przekładowej z ustaleniem źródła zapożyczenia (pierwowzoru) w przypadku zbieżności struktury i treści frazeologizmu w kilku językach.

Sympozjum zamknęła prodziekan Anna Piotrowicz, podsumowując obrady. Organizatorzy przewidzieli, tak jak w latach poprzednich, publikację wystąpień.

Spotkanie w Poznaniu przekonuje, że leksykografia, zwłaszcza elektroniczna, dynamicznie się rozwija, a frazeografia stopniowo wychodzi poza samą rejestrację jednostek. Jest to możliwe m.in. dzięki systematycznie tworzonym indeksom i bazom danych, które ułatwiają obserwację i opis wielu systemowych i tekstowych własności związków frazeologicznych.

Monika Czerepowicka, Iwona Kosek